СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 190. Джерзи Сіти, Н. Дж., понеділок, 17. серпня, 1925. VOL. XXXIII. No. 190. Jersey City, N. J., Monday, August 17. 1925. THREE CENTS

Поліція арештує страйкарів за демонстраційну молитву.

ОКМАЛОҐІ, Оклагома, 14. серпня. — Шериф сього повіту заказав страйкуючим майнерам вести далі молитви при вході до копалень у хвилі, коли має починатися робота й до майни сходяться страйколоми. Коли страйкуючі майнери не послухали його, він арештував нині 4 з них за непослух свому росказови.

Страйкуючі майнери впали на думку відбувати кождого дня перед самим отвореннем роботи в майні молитву перед самим входом до копальні. Провідник молитви звичайно просив у молитві о кращий розум для страйколомів. Звичайно страйколоми не хотячи мусіли прислухуватися молитві, і під упливом загального настрою серед зібраної громади страйкарів „наверталися", себто покидали роботу. Щоби сьому запобігти, властителі постаралися, що шериф заборонив сі молитви.

Як лишень шериф загрозив арештом всім страйкарам, що важилибся далі молитися, нюйорський Союз Американських Горожанських Свобод вислав до майнерів листа, в котрім запевнив їх, що на случай процесу Союз дасть їм правну і матеріяльну допомогу в їх судовій боротьбі за загрожене горожанське право, сим разом право молитися після своєї вподоби.

НАРАДИ В СПРАВІ ДАЛЬШОГО ОБНИЖЕННЯ ПОДАТКІВ.

ВАШИНҐТОН, 14. серпня. — Президент Кулидж завізвав до своєї літної палати в Свомпскоті, в Месечузетсі, секретаря торговлі Гувера та секретаря скарбу Мелона на наради над урядовим проєктом дальшого обниження податків. Наради мають відбутися в найбизчий понеділок.

ЖІНКА НАЙБІЛЬШОГО БАНКИРА ПОМЕРЛА ВІД СПЛЯЧОЇ НЕДУГИ.

НЮ ЙОРК, 14. серпня. — В своїй палаті Ґлен Ґов, на Лонґ Айленді, померла нині жена найбільшого американського банкира Дж. П. Морґена, котра від двох місяців лежала без памяти хора на сплячу недугу. Занепала вона на неї підчас богослуження в церкві.

НЕ ПОГОДИЛИСЯ ЩЕ ЗА БЕЛЬҐІЙСЬКІ ДОВГИ.

ВАШИНҐТОН, 14. серпня. — Конференцію представників Бельґії та Злучених Держав у справі сплати воєнних довгів відложено на кілька днів, бо представники не могли погодитися.

КУЛИДЖ ВІРИТЬ, ЩО СВІТОВИЙ СУД ЗАПЕВНЕНИЙ.

СВОМПСКОТ, Месечузетс, 13. серпня. — Президент Кулидж уважає, що справа приступлення Америки до світового суду вже порішена в користь приступлення, і тому він збирається вже приступити до підготовання практичних кроків, зміряючих до ухвалення сього приступлення в америк. сенаті.

ЗА ОБРАЗУ АМЕРИКАНСЬКОГО ПРАПОРА.

НЮБЕРҐ, Ню Йорк, 13. серпня. — Стейтовий суд судив 19-літного Мориса Маркса за те, що він вживав американського прапора до чищення свого автомобія. Суддя засудив підсудимого, щоби він навчився на память дві довші поеми про американський прапор.

ВЕЛИКИЙ БУДІВЛЯНИЙ СТРАЙК В НЮ ГЕЙВЕНІ.

НЮ ГЕЙВЕН, Конетикат, 13. серпня. — Будівляні юнії зарядили ґенеральний страйк будівляних робітників, бо будівляні контрактори не захотіли підвисшити робітничу заплату нефахових будівляних робітників з 65 центів на 75 центів на годину.

ПІСЛЯ СТАРОГО ЗВИЧАЮ.

САВТГЕМТОН, Лонґ Айленд, 13. серпня. — Стейтовий суд судив нині за битте жени Сеймура Елїейзера, повнокрового Індіянина. Три тижні тому сього самого Індіянина суджено за те, що напастував свої діти. Се було причиною, що суддя дав йому за побитте жени шість місяців вязниці.

ПЕРЕЇЗДИТЬ УПОПЕРЕК АМЕРИКИ ВОДОЮ.

ШИКАҐО, Илиноїс, 13. серпня. — Сюди приїхали нині три подорожні, які вибралися з Лос Анджелесу в Каліфорнії, поклавши собі за завданне переїхати цілу Америку впоперек на моторовій лодці. Переїхали вони вже 3,500 миль дороги, і остається їм ще півтора тисячі миль. Сим способом вони докажуть факт, не всім відомий, що водною дорогою можна перебратися від Тихого океану до Атлянтійського.

ЗНОВА ЛЕГКИЙ ЗЕМЛЕТРУС.

БОВЗМЕН, Монтана, 13. серпня. — В цілім повіті Ґелетин дався відчути нині в ночи коло пів до четвертої години легкий землетрус. Декотрі місцевости почули в ночи кілька таких потрясень. Ні одно з потрясень не зробило шкоди.

ВМИРАЄ ВІД УКУШЕННЯ ПЧІЛ.

ЛАМБЕРТОН, Ню Джерзі, 13. серпня. — Джосеф Шейд, місцевий фармер, пробував зробити роя, і робив се так невміло, що дався покусати кільком соткам пчіл. Нині він бореться зі смертю, а лікарі не роблять йому надії на вирятованне життя.

СТРАШНИЙ ВЧИНОК БОЖЕВІЛЬНОЇ.

БОСТОН, 13. серпня. — Марія Кертис, 45-літня невістка Кертиса, президента зелізниці Овлд Колоні Рейлровд, у приступі божевілля вбила з револьвера свого мужа та свою 7-літню дочку та ранила тяжко свого 20-літного сина. Опісля стрілила до себе та положила себе трупом на місци.

[illegible]

ПОЛОЖЕННЄ В КИТАЮ НЕ ПОПРАВЛЯЄТЬСЯ.

ШАНҐГАЙ, 14. серпня. — Розбурханнє в Китаю не слабне, але росте. Китайські робітники вже звертаються не лишень проти чужинців, але й проти своїх купців. Китай уряд зовсім безрадний, головно, через те, що його руки звязані договорами з чужими урядами, а сі уряди не знають, з чого починати.

МЕДИЧНИЙ ЦЕНТР У ПІТСБУРҐУ.

Пітсбурґ, 10. серпня. — Тут оголошено плян побудовання величного медичного центру, який має дорівнювати найбільшим на світі. Майже всі шпиталі згодилися злучитись і працювати спільно з університетом у новій будівлі, 52 поверхи високій. Пять найбільших шпиталів буде мати приміщеннє для 1,350 ліжок. Кошт виноситиме 14,000,000 долярів.

НАПАДИ СОБАК НА ВІВЦІ.

Денсвіл, Н. Й., 11. серпня. — В околиці появилися великі тічні собак, які нападають на вівці по фармах. Собаки напали насамперед на фарму в Іст Ґіл і роздерли поверх 20 овець і ягнят заки їх вдалося прогнати. Опісля тесаме сталося на сусідній фармі. Число вбитих овець перевисшає сорок.

ЛЮДСЬКА НЕДБАЛІСТЬ І НЕДОВІРЧИВІСТЬ.

Кемден, Н. Дж., 12. серпня. — Детиктив місцевої поліції, Доґерти уладив собі протягом двох послідних тижнів ориґінальну забаву. Стрінувши знакомого на вулици, виймав з кишені 60 долярів новими банкнотами і старався їх відпродати за 50 долярів. І хоть соткам людий протягом двох тижнів офірував ту дивну продаж, ніодин не трапився такий, щоб згодився купити 60 долярів за 50. Кождий, оглянувши старанно банкноти, звертав їх назад, заявляючи, що не дасть за них і 5 центів, помимо сего, що гроші були правними державними банкнотами. А ще дивніше, що за два тижні не найшовся ніодин чоловік, щоб повідомив поліцію, що по вулици ходить чоловік і продає всякому 60 долярів за 50.

БЕЗІМЕННИЙ ГЕРОЙ

Ню Йорк, 12. серпня. — Невідомий молодий ґерой спас вчера життє дволітнього хлопчика, Кляйна в Бронкс. Коли він наближався до дому під числом 987 Алдус ул., нараз закричав з найбільшим острахом і побіг з очима зверненими до гори. З вікна на третім поверсі вихилювалася небезпечно мала дитина і дивилася на вулицю. На вулици повстав крик. Тимчасом мати хлопця працювала в своїй кухни і зівсім не мала поняття, що життє її сина висить на волоску. Нараз дитина перехилилася трохи більше і з криком полетіла до долу. Незнакомий прискочив і вхопив її у воздусі у свої витягнені рамена. Розгін упадку дитини звалив незнакомого з ніг, та він не випустив її із своїх рук. Довкола зібралася велика товпа народа; жінки істерично плакали і цілували дитину, яка не віднесла ніякої шкоди. За сей час незнакомий молодець, що сповнив сей геройський вчинок, спокійно і не вижидаючи ніяких подяк, відійшов. Всякі глядання і випитування за ним не принесли ніякого успіху.

БРАТНЯ ДОПОМОГА!

Марево голоду виповзло зі своїх камінних нор та простелилося по галицькій і волинській волости. Сумом і горем окуталася наша рідна земля. Загроза смерти повисла над українським селом!

Звідки ждати їм помочі та порятунку?

Від братів з над Дніпра — з країни горя і муки за послідних 10 літ прислано 16 ваґонів збіжжа на поміч голодуючим на західних землях! Вони відняли собі послідний кусник хліба та післали його на ратованне своїх братів!

А що зробили ми, американська іміграція?

Чи цей геройський примір і почуття національного обовязку наших братів не пригадає нам, що і ми сини тогож народу, що і на нас лежить обовязок помочі нашим нещасним братам?

Українські Громадяни!

Не допустім до цего, щоби на наші голови спало проклятте наших загибаючих братів і сестер!

Переведіть негайно збірку в вашій громаді на допомогу голодуючого села, а коли потрібно, скличте народне віче!

По всі інформації звертайтеся негайно до:

OBYEDNANNYE, 847 N. Franklin St., PHILADELPHIA, PA.

СТРАШНИЙ ВИПАДОК ЗАБИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ В АТЛАНТИК СИТІ.

У вівторок, 11. серпня, о годині 10-ій вернув з Атлантик Ситі до Філаделфії касієр Провидіння, п. Омелян Кульчицький, коли нагло покликано його до телефону і повідомлено, що його єдиний 3-літний син Йосиф, який остав з материю над морем, зістав потовчений автомобілем. Приїхавши на місце, довідався п. Кульчицький цілої правди, яка тимчасом появилася вже в місцевих ґазетах. Пані Кульчицька переходила зі своїм сином улицею Атлантик в напрямі Ню Йорк Евню, держачи хлопця за руку. Тимчасом приїхав напротив них автомобіліст Фредерік Траввайн, який вискочив з машини і пішов до склепу, а тимчасом всів до авта пятнайцятьлітний хлопець Едвард Шінберґ. Він почав маніпулювати щось коло машини, коли нагло автомобіль рушив і скочив в напрямі матери і дитини. Натиск був так сильний, що дитину кинула машина до стіни і вмяжджила так, що мозок вискочив. Матір сильно потовчена в ногу. На місци випадку повстав такий крик матери і инших жінок, що полісмени з поблизького ситі гол почали бічи в сторону випадку. Заки дитину завезено до шпиталю, вона згинула, а мати зімліла і через цілий день находилася в спазматичнім стані. Батько, довідавшися в шпитали про смерть дитини, зімлів також. Щойно пізним вечером вернули обоє родичі до Филаделфії зі страшною розпукою в серцю. Побоюються о життє пані Кульчицької.

НОВИЙ ТВІР УКРАЇНСЬКОГО КОМПОЗИТОРА.

Накладом віденсько-нюйорського видавництва музичних творів „Універсаль Едісіон" вийшов на днях новий музичний твір відомого нашого пяніста і композитора дирек. В. Барвінського п. заг. „Любов". Твір складається з трьох частин: а) Самота — туга любови, б) Серенада, в) Біль-Бій — любови. Вже сама фірма видавництва, що рідко коли видає не тільки українські, але й взагалі славянські музичні твори, свідчить найкраще про вартість того нового твору нашого шановного композитора, коли його прегарно видала в паралельним українським написам у заголовку.

ЧОГО ЛЮДИ НЕ ЇДЯТЬ.

Люди їдять майже все, що є в світі. Для Китайців зіпсуті яйця то неабиякий присмак. На острові Яві приладжують з муравлів страву, яка дуже смакує мешканцям. В Австралії місцеві мешканці з великим смаком їдять пляцки з сушених мотилів на острові Лемнос, в Македонії, на острові Сардинії і в Персії їдять ріжні роди глини. А в ославленім теперішньою війною з Еспанією і Францією Мароко, найбільш улюбленою стравою є саранча. Приготовляють її до їди так: крильця і лапки відривається і викидається, а решту сушиться і розтирається на порошок. Порошок той мішається з мукою, цукром і ще дечим і печеться з того пляцки, що мають бути дуже смашні.

ЩО РОБИТЬ ПОЛЬСЬКА ПОЛІЦІЯ:

Страшну війну веде в Рівнім польська поліція з українськими афішами. А почалось це ще від приїзду віцеміністра Смульського. І до того Рівенське Т-во „Просвіта" друкувало свої афіші по українськи і нічого — входило. А на той раз видрукувало афіші ще й на голубожовтім папері. Тоді виїхав на місто на візнику комісар поліції з поліціянтом і затримувався біля кожного афіша, а поліціянт штиком зривав афіші. При кождій такій операції збіралося ціле збіговисько жиденят, бо це було якраз в суботу. Від того часу війна. Просвіта афіші замовляє, друкарня друкує і носить до старовства на зголошення, старовство приймає це до відома, маґістрат за гроші розліплює, а поліція з тими афішами воює, та ще й в Т-ві „Просвіта" кожний раз допитується, хто замовляв. Правдивий „кресовий" порядок.

ВТІК ЦІЛИЙ ДІМ.

Омага, Неб., 8. серпня. — До сеї пори втікали дівчата, втікали хлопці, чоловіки і жінки, злодії і бандити. Але щоби втік цілий двоповерховий будинок, такого ще не бувало ніколи під сонцем. А се сталося 7. с. м., коли на вальцях пересувано двоповерховий дім на нове місце. Робітники, які пересували будівлю, втратили контролю і дім зі скоростю 20 миль на годину почав втікати з горба на долину. Дім перелетів шість бльоків і задержався доперва тоді, коли звалив три телеграфічні стовпи і розбив стальовий гидрант.

Франція проти признання независимости для Ріфійців.

ПАРИЖ, 14. серпня. — Французький премієр Пенлеве заявив у своїм публичнім комунікаті, який він видав перед своїм виїздом на вакації, що французький уряд ніяк не згодиться на признанне повної независимости для повставших у Африці Арабів та що Франція буде старатися зломити повстанців армією.

ВЕЛИКИЙ АНҐЛІЙСЬКИЙ ТЕКСТИЛЬНИЙ СТРАЙК ПОКІНЧИВСЯ.

ЛОНДОН, 14. серпня. — За посередництвом уряду дійшло в текстильнім промислі до тимчасової згоди й робітники вернуть до роботи на тих самих умовах, на яких вони працювали до страйку. Підприємці відкликають своє домаганнє знизити робітничу заплату, а справа ся буде полагоджена на конференції сторін.

У страйку брало участь близько чверть міліона текстильних робітників Йоркшеру.

НЕ БУДУТЬ ПОЗИВАТИ КОМУНІСТА ЗА ЗРАДУ.

ПАРИЖ, 14. серпня. — Французький уряд рішив здержати всякі поступовання проти французького офіцира Садуля, котрий, будучи у французькій місії в Москві в 1918. році, покинув місію та пішов служити большевикам. Суд прийшов до переконання, що його вчинку не можна назвати державною зрадою, як се хотів уряд.

КОРАБЕЛЬ РОЗБИВ СИҐНАЛОВИЙ КОРАБЕЛЬ.

ДОВЕР, Анґлія, 14. серпня. — Американський корабель Акваріус, віз'їжджаючи до сього порту серед густої мраки, наїхав на маяковий корабель Іст Ґодвин, що стоїть при вході до доверського порту. На поміч побитому кораблеви поспішили сейчас портові тяґарові кораблі, але тут показалося, що корабель не затоне.

НОВІ НАРАДИ „МАЛОЇ АНТАНТИ".

БІЛГОРОД, 14. серпня. — Держави Малої Антанти скликують до Женеви нові наради своїх представників, щоби ще перед отвореннем збору Ліги Народів нарадитися над політичною ситуацією в Европі, зміненою через лондонську конференцію премієрів Великої Антанти.

Сю диплсматичну конференцію попереджає конференція преси держав Малої Антанти, котра постановила собі вивідатися всі факти та виробити плян оборони інтересів сих держав.

ЗНАТОКИ МАЮТЬ ВИРОБИТИ ҐАРАНТІЙНИЙ ПАКТ.

ЛОНДОН, 14. серпня. — Анґлійський кабінет приняв з одушевленнем рапорт анґлійського міністра заграничних справ про вислід переговорів з французьким міністром заграничних справ над ґарантійним пактом. Кабінет постановив приспішити ти справу в той спосіб через приспішенне конференції експертів Анґлії, Франції й Німеччини для зроблення начерку ґарантійного пакту. Конференція малаби зібратися в як найкоротшім часі.

ВИБУХ ГРЕЦЬКОГО ВУЛЬКАНУ.

ЛОНДОН, 14. серпня. — З грецького острова Тіри, що лежить на північ від острова Крети, доносять про вибух вулькану. Вибух почався ще кілька днів тому і тревае й досі. Вулькан викидає зі землі огненні язики на 300 стіп заввишки, причому трясеться земля островів Тіри й Кайману. Перепливаючі туди моряки кажуть, що на морю повстає через піднесенне морського дна новий остров.

(Остров Тіра є вульканічного походження. Він має до 35,000 квадратових миль поверхні та коло 20,000 душ населення. Послідний вибух його вулькану був у 1866. році).

НОРВЕҐІЯ АНЕКТУЄ ШПІЦБЕРҐЕН.

ОСЛЬО, Норвеґія, 14. серпня. — Норвеґія відсвяткувала нині врочисто формальне прилученне до Норвеґії островів Шпіцберґен, котрі Норвежці називають Свальбард.

(Шпіцберґен се ґрупа островів, лежачих в підбігунових краях на північ від Скандинавії а на схід від Ґренляндії. Підчас повоєнних конференцій Норвеґія зажадала від аліянтів признання собі сих островів, і в 1920. році заключений був договір про Шпіцберґен, який підписали: Анґлія, Америка, Франція, Італія, Япан, Голяндія, Данія, Швеція й Норвеґія.)

СИН СТІНЕСА НЕ МОЖЕ ЗАПЛАТИТИ РОБІТНИКАМ ТИЖНЕВОГО ЗАРІБКУ.

БЕРЛІН, 14. серпня. — Один зі синів німецького міліярдера Стінеса не захотів згодитися на пропозицію банкирів, що захотіли взяти його маєток під свою владу, а банкирі не дали йому кредиту навіть на сто тисяч марок, яких йому треба було на тижневу виплату своїм робітникам. Через се прийдеться відай замкнути фабрику моторів Аґа.

АНҐЛІЯ МАЄ ТРУДНОСТИ ЗІ ЗЛОЖЕННЄМ ВУҐЛЕВОЇ КОМІСІЇ.

ЛОНДОН, 14. серпня. — Анґлійський уряд почав уже складати державну вуґлеву комісію, яка має розслідити вуґлевий промисел та предложити плян нової розвязки трудностий сього промислу. Богато людий, яким уряд запропонував служити в комісії, відмовляється. Майнерські юнії [illegible] до сеї комісії своїх представників, [illegible]

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
		Поодинока число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т.-зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

„БАТЬКИ ВМИРАЮТЬ ЗА ВЧАСНО".

На загально-краевім конгресі запомогових організацій, що відбувався сими днями в минесотськім місті Дюлуті, виступив один з учасників з увагами, які мусять звернути увагу кождої думаючої людини.

Сей бесідник говорив про великі тягарі, які американське громадянство поносить на удержанне всякого рода карних інституцій. Виказавши, кілько річно коштує удержанне американських криміналів, він предложив опісля свої розрахунки, з яких виходить, що на кожду сотку арештантів є 80 таких, котрих батьки відмерли в першій молодости.

Бесідник показав, що сьому ніяк не можна дивуватися. Нинішні діти се завтрішні дозрілі люди, та завтрішні горожани. Коли сі діти добре виховані, то завтрішні горожани будуть добрими горожанами; коли діти дістануть кепське вихованне, то завтрішні горожани будуть гірші. Діти, що мають у дома певні матеріяльні вигоди, як теплу й здорову хату, відповідне одіння, які мають досить науки, забави й відпочинку, які живуть серед нормальних домашних умов, — такі діти виростуть на добрих горожан держави, на достойних синів народа. Діти, що не мають того всего, не можуть їм дорівняти, вони не мають тих усіх добродійств, вони не користають з усіх привілеїв повного американського діточого віку, вони й не можуть дорівняти тим, що покористувалися всіми привілеями дитинства в Америці. Нема й дивниці, що з таких дітий часто виходять злочинці, які відтак заповняють американські вязниці.

На сьому бесідник урвав. Не говорив він ніякої науки з предложених ним фактів. Факти видно було самі досить красноріччиві, і наука з них ясна. Очевидно, нема дітий, позбавлених всіх привілеїв американського дитинства, як діти-сироти, котрих батьки вчасно відумерли. І очевидно, і найуважнійший батько-мати не можуть все запобігти тому, щоби не вмерти за вчасно. Забезпечити діти перед нещастями сирітства можна лишень через приступлення до певної, солідної, богатої запомогової організації.

СВЯТО НІМЕЦЬКОЇ РЕПУБЛИКИ

Німеччина святкувала сими днями шесту річницю народин німецької републики. Як на німецькі обставини свято відбулося з такою самою парадностю, як колись відбувалися свята цісарських уродин або проголошення німецької імперії.

Німці не мають найменчої причини стидатися рекордом шести літ своеї републики. Повстала вона серед невідрадних умов, бо серед національного розгрому. Яко така вона мала проти себе закид, що вона повстала під напором заграниці. Република обняла край, роздертий жорстокою горожанською війною, поділений на ворожі табори, себе взаїмно поборюючі, край нужди й банкротства, голоду й бідноти на кождім полі. Вона повстала в серпни 1919. року, але ніхто не знав, чи вона вдержиться і до осени.

Німецькі королівські й князівські роди, які зложено з уряду, їх прислужники й льокаї, які стратили через сю детронізацію свої легкі джаби, відомо всіх своїх сил напружували, щоби знеохотити німецький народ до републиканського правління. Поле для них було легке, бо серед терпінь і мук розгрому Німці згадували свою передвоенну велич, а з тими спогадами приходив їм на гадку й образ монархії. Хоча не монархія, а німецька запопадливість і організованість зробили передвоенну Німеччину світовою величчю, та сього пересічна людина не бачить, бо пересічний чоловік, не дивлячися на його образованне, все думає, як медвідь, якого вчили танцювати: почувши музику, він думае про горячу бляху, на котрій він танцював, як йому музика грала. Пересічний Німець не богато теж застановлявся над тим, що не хто другий, як власне монарх завів німецький народ в ту нерівну боротьбу проти всего світа, з котрої він мимо геройських зусиль мусів вийти розбитим і приниженим. До сих почувань-споминів промовляли німецькі назадники, аргументуючи Німцям, що Німці потребують для свого правління сильної, самодержної руки.

Але шість літ існування німецької републики переконали навіть найповільнійше думаючих Німців, що република може полагоджувати політичні й суспільні клопоти краю що найменче так само успішно, як монархія. Німецька република довела зруйнований війною край до порядку. Вона наладила, як серед даних умов було найкраще можливо, промислові умови. Вона перейшла через ряд парляментарних і урядових кріз. Вона повалила кілька монархістичних замахів на себе. Вона поклала вже тверді основи до здобуття назад для Німців того місця в світі, яке їм належиться після їх величини й праці, а яке вони стратили через божевільну політику кайзера. І ось у шесту річницю своїх уродин молода німецька република може похвалитися сильною підпорою народа. Републиканські організації, які за републиканьство готові кров проляти, числять до трох міліонів членів. Навіть старі льокаї цісарів уже звикають до нових порядків і починають підозрівати, що відай таки краще лишити кайзера, най дерево рубає, як давати йому [illegible]

ЧИ ПОТРІБНА НАМ ОСВІТА?

Хтонебудь перечитає або почує цей наголовок, навіть найбільше неграмотний чоловік, такий, котрий добре хрестика не потрафить поставити на папері замість свого назвиська — здвигне в першій хвилі раменами.

„Якто? Як можна про щось таке питати? Розуміється, що потрібна."

Так, правда. Освіта нам потрібна, потрібна кождій людині, як потрібні є повітря, вода, пожива.

Так кождий скаже, але дальше не піде.

Але є й такі люде, які кажуть, що „нам освіта нічого не дає, ми з неї нічого не маємо."

Хто так говорить, цей лиш називається людиною, але направду нею не є.

Кождий з нас тут в Америці знає дуже добре, що наших емігрантів уживають до найгірших робіт і вони найгірше платні. Без сумніву на це прикре явище складається більше причин ріжної натури. Але головною є недостача освіти.

Наші люди, які приїздять до Америки, дуже часто вміють ледви читати й писати. Не говоримо вже про знання англійської чи иншої чужої мови. Ця недостача трапляється і між нашими інтелігентами, які з малими виїмками, не стараються використати свого знання, увійти в чужі круги, видобути з чужої, сьогодня найсильнійшої культури все що добре, гарне й пожиточне і дати це своїому народови. Цему народови, який їх видав та який має право від них дечого жадати.

Ми засклеплюємося в своїому крузі, відгороджуємося від других китайським муром та живело своїм життям. Нікому нічого не даємо, але й нічо від других не беремо, хоч здобутки культури й знання є всім доступні. Нічого иншим народам дати не можемо, бо ніщо не маємо; инші народи випередили нас о цілі століття. Ми мусимо їх доганяти тим більше, що ми нація поневолена. Ми повинні в десятеро працювати, цеголку до цеголки докидати, свій Храм-Державу будувати.

Ніхто нам нічо не дасть, ні в чім не поможе. Сегодня часи жорстокі. Кожда одиниця, кождий колектив, отже й нація повинні самі про себе дбати.

Ми, як згадано, находимося в найгіршому положенню, бо ми поневолений нарід. Не можемо працювати так, як державні народи. Але можемо й мусимо робити одно: мусимо нарід до життя будити, освічувати, дати кождому духовий корм.

Першою причиною, чому 7 міліонів нашого народу опинилося знова у неволі а більшість живе вправді державним, але дуже проблематичної вартости життям — це брак освіти.

Цей брак потягає за собою масу инших браків та хиб. Ми маємо так мало почуття національного достоїнства, стоїмо так низько, що многі-многі з нас не знають навіть, хто вони є. Дуже часто наші емігранти з бувшої російської імперії називають себе „рускими" себто Росіянами, з бувшої австрійської монархії називають себе Русинами а то й Поляками, ще инакше називають себе емігранти з Закарпатської України та Буковини. А одні другим є чужі та криво на себе дивляться. Не думають про це, що всі ми діти одної Неньки, яку живцем порізали, кордони поставили, штиками перегородили.

А причина? Брак освіти.

Освіта — це наказ, який кождий Українець постійно повинен мати перед очима, постійно старатися, аби самому стати на відповідній височині, підпомагати і старатися, аби його найблищий піднісся з [illegible] несвідомости та став иншими культурними людьми. З одиниць, гуртів складається нарід, а коли всі станутъ на цій степені, тоді й наш нарід не буде погноем для инших народів та їх культури, не будуть нас уживати як кріликів до ріжних експеріментів, не будуть з нас витягати це, чого жалко витягнути від своїх людий, бо можна це дістати від Українців за дешеву ціну. Не будуть могти уживати наших молодих хлопців на мясо для гармат, аби нашими тілами й кровю загарбувати для себе ріжні добра.

Не будуть могти бо ми будемо освіченою й культурною нацією.

Кождий повинен старатися вийти, в першу чергу самому, з цеї безпросвітної темряви — а коли таким стався, повинен повести на цю дорогу свого найблищого, свого брата, сестру, сусіда. Коли він сам цього зробити не може, повинен памятати про це, що є Товариство, яке занимається ширенням освіти, культури, нищенням неграмотности — Товариство, яке веде наш нарід до світлого Завтра.

Це Товариство зветься „Просвіта."

Кождий з нас це Товариство знає, чув про нього, неодин був або є його членом. Майже кождий з нас, коли ще жив в Старім Краю, належав до Читальні, може належав до виділу, був головою. Знає, на що є це Товариство, що воно робить, до чого змагає. Товариство культурно-освітне, аполітичне, бо його тенденцією є обеднувати всіх членів Українського Народа. Два рідних брати можуть належати до двох ворожих політичних партій, можуть вести зі собою завзяті диспути, на мітінгах поборювати себе. Але „Просвіта" їх єднає. Кождий для неї дорогий, коли чується сином України. Найменший таксамо добрий, як кождий инший. Ріжниці в цьому нема. Вона дбає про освіту, в першу чергу про освіту між найменшими, безпросвітними, темними та пониженими. Її завдання — повести всіх на ясний шлях, на шлях, по якому инші народи давно вже твердим кроком ступають.

Але це Товариство, за яким вже 60 літ життя, 60 літ праці й труду, не стоїть і не може стояти самим собою. Колиби воно оставлене було виключно на власні сили, то мусілоби станути на одному місці. А рух статичний в просвітній ділянці, це рух взад, бо инші народи йдуть вперед. Само собою воно стояти не може, бо воно не є основане для себе, чи для якогось гуртка а для цілого народа. Значиться, аби воно могло розвиватися, вести як слід свою працю, яка є призначена для нас всіх — то ми всі повинні його підпомагати.

Своїми силами не зможе „Просвіта" виконати праці, до якої вона призначена. Це дарма й глупо булоби цього від неї вимагати. З порожного не налляє. Якоїсь помочи зі сторони держави вона не має, противно є наражена на переполни й шикани. Міліонерів-філянтропів, які моглиби жертвувати на ту ціль більші суми, у нас нема.

Отже хто повинен повести й підпомагати працю, якої вислїди повинні бути хосенними для нас всіх?

Ми всі! Всі до одного!

Коли я не хочу ходити і жити самопас, одинцем, вписуюся до якогось Товариства чи Клюбу. Даром туди мене не приймуть. Мушу в означених речинцях складати свою вкладку. За це маю свої права як член. Правда, коли я є членом якогось товариства чи клюбу, то маю право кождої хвилі тамтуди зайти, часопись перечитати, чи в гру якусь заграти. І [illegible], хиба не надто дачає. Такий чоловік думає, що він через це сповнив свій бодай чи не народний обовязок.

Тимчасом так не є.

Кожде товариство чи клюб є обрахований на більшу або меншу кількість людий. „Просвіта" має обеднувати всіх, бо вона веде свою працю для всіх. Хто сам для найменшого брата нічого зробити не може, повинен дати змогу зробити це цьому Товариству. Вашу роботу, яку ви після божих і людських законів повинні зробити — бо вам дали освіту, дали науку і ви повинні віддати цей капітал ще й з процентом — робить й зробить за вас це Товариство.

Ніяких дарунків воно не хоче ні не вимагає.

Хоче лиш й має право вимагати від кождого, аби став його членом.

Навіть тоді, колиби воно своїм членам нічого не давало і членська вкладка, яку на цілий рік платиться, булаби гейби дарунком — навіть тоді повинні всі масово вступити в члени і вкладку платити.

Бо там в Старім Краю нужда, нужда страшна. Не так дошкулює матеріяльна нужда, як голод душі, голод рідного слова. Там повною парою йде винародовлення, школи замикається, учителів переноситься між чужих, ворожих людий, а наших дітий вчать чужі учителі чужої мови, зогиджують в молодих душах рідний край, рідну мову. І власне цим безпомічним, безпросвітним треба дати духовий корм, цій розкладаючій роботі треба протиставити щось свойого.

І це має зробити „Просвіта."

А зробить тоді, коли всі станутъ її членами, коли вона зможе в праці своїй опертися на нас всіх. Це буде для неї велиханська моральна сила, коли вона буде чути, що за нею стоять міліони. Цілий Нарід!

І головно ми тут в Америці, яким, що як-що, але рота замкнути не можна, де панує повна свобода думки й слова — ми в першу чергу повинні масовим членством заманіфестувати свою любов до Рідного Краю, показати, що ми не перестали бути добрими синами України.

Ми повинні. З цим мабуть кождий погодиться.

Але що ми до тепер зробили?

Чи ми всі свій обовязок сповнили? Чи ми його сповнили бодай в тисячній частині?

Ні. І ще раз ні!

Нас тут в північній і полудневій Америці, є поверх один міліон. Один міліон Американців на нашому місці мавби вже сотні товариств, сотні клюбів, напевно мавби вже свою провінцію, свій парлямент і т. д. А що для такого товариства як „Просвіта" вони зробилиби, про це шкода навіть говорити.

А ми що зробили?

Америка не дала „Просвіті" навіть одної тисячі членів.

Чуєте? Навіть одної тисячі членів не дала. Нема навіть одної десятої проценту.

Сором лице покриває, коли щось подібного чується.

Чужинець, якому це сказалиби, думавби, що „Просвіта" мусить мати до своїх членів якісь надзвичайні вимоги, які відстрашують від членства. Що це мабуть якесь товариство, яке живе для себе а членам нічого не дає, що членська вкладка мусить бути так висока, що годі її вплатити...

Кількиж ця вкладка виносить? Два доляри на цілий рік.

А що член за це має? Грамоту, календар і 5—7 книжок.

Тут вже найбільше вимагаючий чоловік не мігби нічого сказати.

Все це, що член дістає, не рахуючи адміністрації, частої кореспонденції, порта і т. д. виносить поверх півтора долара. Остає 30—40 центів. Кождий з потрібно викидає. Але дати „Просвіті" цих кількадесять центів не хоче. Чому? Бо його це ніщо не обходить. Добре, що він сам вирвався, що сам свобідно живе — а ці там, котрі остали, можуть затуркані в темноті погибати. Йому це байдуже.

Дехто з недовірем погляне. Якто? „Просвіті" потрібні цих кількадесять центів?

Так! Потрібні!

Коли їх дасть сотня чи навіть тисяча членів — то „Просвіті" з цього хісна нема. Але коли станутъ сотні тисячів Українців — то „громада по ниткці" — збереться капітал.

На що він потрібний?

А якраз на це, про що сказано на початку.

„Просвіта" дістає до рук оборотовий капітал, можна друкувати і видавати книжки, можна буде їх на села, між селян і робітників розсилати, з темнотою та зневірою боротися, краще Завтра будувати.

Сотня чи тисяча нічого або мало зробить — але коли всі станутъ до праці, то діло буде зроблене. Кождий возьме участь в цій роботі, до якої обовязаний і то дешевим коштом, а також цей видаток не піде на марне, бо його може найблищий друг дістати в руки книжку, иншими очима на людий та світ погляне, инакше зачне думати та працювати...

На нас тут лежить важке а заразом легке завдання — важке для одиниць, але легке для всіх — на нас, які живемо в кращих обставинах, які маємо спромогу почуватися дійсно вільними людьми — піддержати „Просвіту" в її важких змаганнях.

Коли є Товариство, яке взяло на свої плечі таку вагу, таке діло, в якому всі повинні взяти участь — то ми повинні й мусимо помогти йому.

Мусимо, коли не хочемо, аби нарід наш не пропав, в темноті життя своє злиденне коротав, коли не хочемо, аби на нас каменем кидали, що ми за своїх Братів та Сестер призабули, на поталу долі залишили.

Українці в Америці, свідомі цього, сповнять свій обовязок.

Нехай кождий, в якому палахкотить святий огонь любови до свойого народа, якому близька й рідна доля нас всіх, вступить негайно в члени „Просвіти." Від найменшої дитини до сивого дідугана.

Без огляду на пол і становище, без огляду на свої політичні переканання та погляди.

В просвіті одинокий наш ратунок і в просвіті наша сила.

Одного цента денно для „Просвіти"!

Цей клич повинен бути в кождій українській хаті прибитий на видному місці а коло нього скарбонка. За рік призбирається майже ціла вкладка за двох членів.

Не доляр повинен стати нашим ідеалом.

Все для Народа а до нього й для нього через просвіту!

Коли хочете зголоситися в члени „Просвіти," то напишіть в листі своє імя і назвиско, подайте точно свою адресу (по англійськи) — число дому і назву вулиці, назву місцевости, почту і стейт. Гроші найкраще пересилати в реджістрованім листі або банковим чеком. Адресуйте так:

Towarystwo „PROSWITA",
Lemberg, Rynok 10.
East Galicia, Poland.

ШАМОКІН.

Шамокін, Шамокін
Помежи горами,
Весело тут жити,
Поміж майнерами.

В Шамокін всі жием,
В згоді і любови,
Бо тут не бракує
Української крови.

В Шамокін в єдности
Всі разом працюєм,
Разом у любови
Рідний край будуєм.

Рідний край будуєм,
Нашу Україну,
Щоб не повстидатись,
Що ми з Шамокіну.

Шамокін, Па., 12 серпня 1925.

ТЕАТР І МУЗИКА.

„ЗИҐФРИД".

В неділю, дня 23. серпня, буде виставлений в Сенчурі Тіетер, в Ню Йорку, „Зиґфрид," найважніщий твір театру рухомих образків, який досі прийшов до Америки з Европи.

Знають про сю штуку й величають її в усій Европі, від Осльо в Норвегії до Риму в Італії, від Москви до Парижа, в Лондоні, Відни й Неаполи.

„Зиґфрид" оповідає про молодого мущину, пів-чоловіка, пів-божка, котрий бився зі смоком та поборов страшного карлика, щоби добути руку вимріяної царівни, прекрасної Крімгилди, що жила високо на замку в Бурґундії. Через ціле оповіданне йде глибокий релігійний мотив, хоча тлом оповідання є старинні часи.

Штука має богато живих сцен боїв і побід, величних процесій та врочистостий. Підчас приготовлювання сього твору для Америки, заздалегідь подумано про те, що величезна оркестра далаби гарне тло для свого образа. Тому підприємство УФА сейчас заанґажувало 60 членів оркестри Метрополітен Опера, під проводом Д. Зуро, котрого вистави опер на Ебетс Філд тішилися так широким успіхом підчас недавного оперового сезону на вільнім воздусі, котрий урядив музичний комітет нюйорського мейора Гайлена.

Звичайний театр не мігби помістити сеї великої оркестри, і тому, в порозумінню зі Шубертами вибрано великий й прекрасний театр Сенчурі, що лежить на розі 62-ої вулиці й Бродвею, зараз проти парку. Сей театр вже виставляв „Де Миракел" та „Де Лав Сонг", і самою своєю красою й своїм історичним тлом, як також своєю доступностю з усіх частий міста Ню Йорку й околиці, театр Сенчурі надається, як не можна краще, до такої вистави, як „Зиґфрид".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ЯНҐСТАВН, ОГАЙО.

Протест проти Скшинського.

Янґставнські ґазети подають, що й американські горожани українського роду з того міста прилучилися до протесту других кольоній проти діяльности польського міністра Скшинського та вислали на адресу Політичного Інституту в Віліямставні протестаційну телеґраму проти Польщі. Як подають американські ґазети, телеґрама звучала:

President,
Dr. Harry A. Garfield,
Institute of Politics,
Williamstown, Mass.

We, the American citizens of Ukrainian descent, in the number of 500, met at Youngstown, Ohio, Aug. 2, 1925, in order to protest against sojourn in this country of Mr. Skszynski, Polish secretary of foreign affairs, and against any moral or financial help to the present Polish government that its representative may seek in this country, and to voice our protest against occupation and administration by Poland of territories populated in majority by Ukrainian and other non-Polish races.

Poland is subjecting to Poland some of our land, Poland has done nothing to help the Ukrainian peasants during present fearful famine that came as result of crop failure of last year. Poland has simply robbed our brothers in the Western Ukraine, which is now occupied by Poland. Poland is killing our brothers without judging, imprisoning them in jails, closed up 500 Ukrainian churches and changed them into Catholic castles (churches); Polish government has closed Ukrainian schools and treats our brothers as wild Asians.

This above resolution is our protest against official activities of Mr. Skszynski in United States. We demand justice and freedom for those of our brothers and countrymen in Western Ukraine, that now are denominated by Poland, and will not stop fighting until our Western Ukraine is united with Great Ukraine.

George Prystash, chairman,
Roman [illegible] and Harry Sawczak,
Secretaries.

ПРОТОКОЛ З ЗАСІДАННЯ ЕКЗЕКУТИВИ У. Н. СОЮЗА

дня 27-го і 28-го квітня 1925 р. в гол. канцелярії У. Н. Союза, 83 Ґренд Ст., Джерзи Сіті, Н. Дж.

Засіданнє отворив уступаючий гол. предсідатель д. С. Ядловський о год. 9-тій рано в присутности нововибраного 16. Конвенцією У. Н. Союза в Рачестер, Н. Й., гол. предсідателя д. Т. Грицея, гол. містопредсідателя д. М. Угорчака, гол. касієра В. Левчика, гол. фін. секретаря Р. Слободяна і гол. рек. секретаря І. Каштанюка.

Д. С. Ядловський короткою промовою передав свій уряд нововибраному гол. предсідателеви д. Т. Грицейови, желаючи йому як найкрасших успіхів в урядованню для добра організації і її членів.

Д. Т. Грицей перебираючи свій уряд, візвав присутних головних урядників до дальшої щирої співпраці, обняв провід зборів після одобрення слідуючої програми:

1. Бонди урядників.
2. Зміни по банках.
3. Банковий сховок для переховування цінних паперів.
4. Зміна статутів, відносно принятих конвенцією нових способів обезпечення.
5. Номінація шефа редакції. Уконституованнє редакційного комітету після конвенційної ухвали.
6. Календар У. Н. Союза на рік 1926-тий.
7. Поміч канцелярійна в головнім офісі У. Н. Союза.
8. Зміна гол. лікаря У. Н. С.
9. Офіси, а зглядно дім У.Н.С.
10. Інвестиція готівки.
11. Грошеві посилки до Европи.
12. Фонд адміністраційний.
13. Справа картин Лисака.
14. Означеннє часу засідань Екзекутиви і Комісій.
15. Нагороди за Ювилейну Кампанію.
16. Інспектори організаційних округів У. Н. Союза.
16. Осторожність в приниманню нових членів.

1. — В справі бондів. Сконстатовано, що забондованими є слідуючі гол. урядники і тростіси У. Н. Союза: С. Ядловський на $10,000, Вас. Левчик $40,000, Р. Слободян $10,000, І. Каштанюк $5,000. В виду зміни уряду поручено головному рекордовому секретареви вислати до бондової компанії аплікацію на $10,000-ний бонд за нового головного предсідателя Т. Грицея, а на бонді С. Ядловського змінити його урядовий титул з предсідателя на менаджера Свободи.

2. — В справі зміни по банках. Сконстатовано потребу і формально ухвалено повідомити всі банки де депозитуються гроші У. Н. Союза, про зміну в уряді слідуючою резолюцією:

RESOLUTION.

WHEREAS Mr. Theo. J. Hrycey, new Supreme President of the Ukrainian National Association Inc., of Jersey City, N. J., elected at the Convention held from April 6th to 11th, 1925, at Rochester, N. Y., according to the By-laws of this Association, cammences his official duties May 1, 1925,

Therefore, at the session of the Supreme Executive Committee, held in Jersey City, N. J., April 27th, 1925, it was resolved to notify .... of the above change in the presidency of this Association.

The Supreme Financial Secretary, Mr. R. Slobodian, and the Supreme Treasurer, Mr. W. Lewczyk, have been reelected.

Be it further resolved that said bank is hereby authorized to make payments from the funds of this Association, signed by the above named President, Financial Secretary, and Treasurer.

In witness whereof I have hereunto set my hand and seal, this 29th day of April, 1925.

J. KASHTANIUK,
Supreme Recording Secretary.

Того змісту резолюції ухвалено і поручено головному рекордовому секретареви вислати до слідуючих банків:

1. Dime Trust & Saving, Shamokin, Pa.
2. Market Str. National Bank, Shamokin, Pa.
3. Peoples Trust Co., Shamokin, Pa.
4. Hudson County National Bank, Jersey City, N. J.
5. Union Trust Co. of New Jersey, Jersey City, N. J.
6. Provident Inst. for Savings, Jersey City, N. J.
7. First National Bank, Jersey City, N. J.
8. Elizabethport Bank Co., Elizabeth, N. J.
9. National State Bank, Elizabeth, N. J.
10. Germania Mutual Saving, Elizabeth, N. J.
11. Union County Trust Co., Elizabeth,
12. Peoples Nat'l Bank, Elizabeth, N. J.
13. Linden Nat'l Bank, Linden, N. J.

3. — В справі банкового сховка. Цінні папери У. Н. Союза, як бонди, акта морґечеві і т. п., згідно з статутом У. Н. Союза §. 127 повинни переховуватися в банковій скритці під ключем і відвічальностю голов. предсідателя і гол. фінансового секретаря, або що найменче двох членів екзекутиви і тростісів. В виду того, що навий гол. предсідатель мешкає в. Філяделфії тай функції тої з уступаючого предсідателя йому переймати непрактично, а уступаючий хоч остає в складі екзекутиви і тростісом як менаджер Свободи продовжати тую функцію відмовився, формально ухвалено що по думці висше згаданого параґрафу за переховуванне цінних паперів в банковій скритці будуть відвічальні оба головні секретарі і тростіси У. Н. Союза.

4. — Зміна статутів. 16-та Конвенція У. Н. Союза засаднично приймила додаткові способи обезпечення так для повнолітних як і для дітий, оставляючи Екзекутиві подрібне обробленнє пляну після державних законів асекураційних. В виду того формально ухвалено, негайно порозумітися в тій справі з асекураційним експертом Лі Дж. Вулфом в Ню Йорку і поручити йому виготовленне потрібних обчислень, табельок, формулярів і додаткової канцелярійної системи, а правному дорадникови стилізацію нових уступів статута відносячихся до тих нових способів обезпечення по думці конвенційних ухвал і державних законів, а рівночасно рішено здержатися з виданнєм нового накладу статутів доки ті всі роботи не будуть формально і леґально викінчені.

5. — Редакційний Комітет. Номінація шефа редакції. До дискусії над сею справою запрошено обох редакторів д.д. Ревюка і Лотоцького та сконстатовано, що до виконання конвенційної ухвали, а саме до номінації шефа редакції сей час приступити немислимо задля недостаточного приготовання до такого акту всіх інтересованих. В виду сего Екзекутива У. Н. Союза, перебираючи на себе функцію Редакційного Комітету, номінацію шефа редакції формально ухвалила відложити до слідуючого засідання.

В дальшій дискусії над справами Редакційного Комітету, маючи на увазі передконвенційну критику і браки Редакції Свободи, сконстатовано потребу зміни европейських дописувателів, принятте співредактора і коректора, узглядняючи домагання редакторів о піднесенне платні. В виду сего формально ухвалено: 1 — піднести платню редакторам по $15 місячно, 2 — приймити помічну редакційну силу з платнею $100 місячно, 3 — приймити сталого коректора з платнею $100 місячно, а заграничних дописувателів ограничити до $30 місячно. Тим самим дотеперішний буджет редакції Свободи піднесено з $650 на $750 місячно.

6. — Календар У. Н. Союза на рік 1926-тий. Після дискусії над сею справою формально ухвалено видання сего календаря віддати Адміністрації Свободи, яка з черги поручила д. В. Лотоцькому його уложенне.

7. — Поміч канцелярійна в головнім офісі У. Н. Союза. Після дискусії над сею справою, сконстатовано, що помічник в канцелярії У. Н. Союза в порівнанню до його завдання і годин праці, та [illegible] збільшаючихся його обовязків після загального зросту всего діловодства головної канцелярії платня його є замала і тому формально ухвалено щоби платню помічника головної канцелярії У. Н. Союза піднести до $160 місячно платних з фонду адміністраційного молодечого департаменту У. Н. Союза.

8. — Зміна гол. лікаря У. Н. Союза. По короткій дискусії на формально поставлене і попертє внесеннє, ухвалено, щоби на головного лікаря У. Н. Союза покликати Д-ра Миколу Вострособліна, замешкалого в найблизшім сусідстві з голов. канцелярією, 121 Ґренд Стріт, Джерзи Сити, Н. Дж.

9. — Офіси У. Н. Союза. Дім У. Н. Союза вже давно замалий на поміщенне сеї інситуції. Понадто ся будівля так переповнена всякими річами, що й тісно і небезпечно. В дискусії над сею справою сконстатовано, що з впровадженнем в життє нових поліс зайде брак місця на нові файлі. Декотрі кімнати вже так обтяжені, що підлоги позападалися а стіни і стелі зарисувалися. На внесеннє д. М. Угорчака одноголосно ухвалено засягнути опінії будівляного експерта, щоби переконатися, до якої міри безпечно є ще дальше такий стан продовжати.

В розважанню над конечностю поправи сего стану, присутні гол. урядники брали під розвагу дві евентуальности, а саме: Перенесенне до іншого місця, або поправу старого, при чім сконстатовано, що о скільки для головної канцелярії У. Н. Союза практичнійше є бути подальше від гамору і міської задухи, так як все діловодство ведеться виключно посередництвом почти, так Свобода з огляду на друкарняний бізнес і видавництва тільки в місті розвиватись може.

Після опінії д. С. Ядловського для Свободи найлучше булоб примістититися в Ню Йорку, бо як нюйорський щоденник здобулаб більшу вартість адвертайзментів і друкарські роботи. Кошта переношення друкарні і книгарні булиб великі, а все одно чи то в інше місце в Джерзи Сіті чи до Ню Йорку. Також орґанізаційні і ґазетні права в стейті нюйорськім є лекші чим в стейті Ню Джерзи, тому колиб треба переноситись з теперішного дому, то хиба в Ню Йорк. Рішено отже, щоби теперішний будинок прослідити, перевідати можливість догіднійшого, сумніваючися, чи до слідуючої конвенції теперішний стан буде мусілося змінити.

10. — Інвестиція готівки. Сконстатувавши, що по банках є в сю пору надвишка готівки, формально ухвалено інвестувати її в бонди і перші морґечі, при чім поручено всі бонди реґіструвати.

11. — Грошеві посилки до Европи. Обговоривши сю справу, формально ухвалено, що виплати посмертних запомог до старого краю маєся й на дальше переводити за посередництвом агенції Америкен Експрес Ко. д. С. Ядловського, як в повні відвічального перед Компанією і понадто бондованого в У. Н. Союзі.

12. — Фонд адміністраційний. В дискусії над сею справою, обговоривши стан і видатки того фонду та кошт адміністрації молодечого департаменту, в [illegible] надзвичайних видатків сполучених з введженнем в життє нових способів обезпечення і інших конвенційних ухвал, формально ухвалено, що кошт адміністрації молодечого департаменту маєся покривати в цілости з фонду адміністраційного тогож департаменту, з тим, що на покриття місячних платень головних урядників має перенеситися з фонду адміністраційного молодечого департаменту до фонду адміністраційного повнолітних членів суму $600 річно.

13. — Справа картин Лисака. Так як конвенційна комісія просьб і скарг не могла сої справи полагодити по бажанню арт. І. Лисака, а саме поручити ухвалу перебрання тих картин від него або поміч в розпроданню задля браку фондів в орґанізації на такі цілі, та в надії, що щось в тій справі зможе зробити Свобода, лишила тую справу до остаточного полагодження Екзекутиві, так і тут по ширшім обговоренню справи сконстатовано брак фондів на такі цілі не лиш в Союзі але й в Свободі. Однак бажаючи конче прийти в помочю свому артистови, адміністрація Свободи заявила готовість приняти йому оголошенне після відповідної особі умови.

14. — Засідання Екзекутиви і Комісій. — Обговоривши сю справу, сконстатовано, що не є практично з гори означати засідання Екзекутиви і Редакційного Комітету та рішено відбувати ті засідання як досі в міру потреби.

15. — Нагороди за приеднуванне нових членів в часі ювилейної кампанії. В дискусії над сею правою сконстатовано потребу зладження точного виказу членів орґанізаторів та в міру того скільки хто членів в тій кампанії придбав нагородити його так як се обіцювалось підчас кампанії. Точний виказ з фотографіями більше відзначених одиниць і ґруп членів-орґанізаторів проголосити в Свободі, що й становити буде так звану „Золоту Книгу". Справу тую поручено гол. рек. секретареви викінчити в порозумінню з відділами і всіми інтересованими в можливо найкоротшім часі.

16. — Інспектори. Констатуючи, що більше число інспекторів не сповняли як слід своїх обовязків, а против декотрих навіть конвенційні делеґати виступали, формально ухвалено на нову каденцію інспекторів сейчас не іменувати, а тільки в міру того як зайде конечна потреба.

17. — Осторожність в приниманню нових членів. В дискусії над сею справою так після практики гол. канцелярії, як і після досвіду многих делеґатів з послідної конвенції, сконстатовано, що о скільки треба вживати всяких способів на стале приеднуванне нових членів, так з другої сторони треба глядіти, щоби не обтяжувати орґанізації непожаданими кандидатами так з огляду фізичного як і морального. Щоби отже унеможливити доступ до орґанізації таким морально і фізично невідповідним кандидатам, а передовсім щоби відділи в приниманню нових членів конче придержувалися приписів статута, який каже, що без відома членів нових кандидатів приймати не можна, формально ухвалено додати до аплікацій о принятте в члени клявзулю, в якій так стан моральний як і фізичний буде мусіло ствердити своїми підписами двох найстарших членів відділу.

Найстарший значить такий, що найдовше є членом У. Н. Союза.

По вичерпанню програми нарад, головний предсідатель замкнув засіданнє о год. 5-тій пополудни 28-го квітня 1925 р.

Теодор Грицей, гол. предс.
Ів. Каштанюк, гол. рек. секр.

НЕ ЗРАДЖУ Я ТЕБЕ!

Хотяй у неволі
У тюрмі загину,
Таки я не зраджу
Неньку Україну.

Не за то я борюсь,
Щоби ю зрадити;
А за тое борюсь,
Щоб ю визволити.

Хоть як тяжко буде
Боротись за волю,
Таки не піддамся
Ворогам ніколи.

Хоть до смерти буду
Кайдани носити,
А таки не буду
Надії тратити.

Шамокін, Па., 12. серпня 1925. [illegible]

ЧОЛОВІК, ЯКОГО НЕ МОЖНА ПОБОРОТЬ.

Він не боїться невдачі, так по хвилі невдача боїться його. Коли розважити добре, то невдача подібна до першого ліпшого страхополоха, що накивує пятами на самий погляд смілої небоязкої оборони.

Щож з цього, що він спотикається — припустім, що він паде в боротьбі, час від часу — подивися тільки на нього, як він мацає довкруги, як рачкує, як напружує свої сили до останньої кріщечки, як хватається берега останком своєї відваги й останньою блискавкою своєї притомности — він ніколи не попадає в розпуку, а бистро глядить і чекає, чи не трапиться яка щаслива нагода і зирк! — ти ще не оглянувся, а він вже стоїть на ногах в горі на березі, готов витягнути зі собою кожного.

Він не перестає учитись, чого не треба йому робити, доки не звузить поля своїх блудів і позбувшися їх не пізнає в кінці кілька здорових, безпечних прінціпів, що ведуть до успіху.

Величина завдання ніколи не відстрашує його. Його відвага настільки сильна, щоби поставити його око в око зі справою, до якої він стремить; його рішучість є найстрашнійшим тираном, що розбиває мури життєвих обставин.

Брак розсудности та за великий запал кидають ним не раз об землю. Але навіть тоді, як лежить на-ознак, він не тратить часу на пусті нарікання ізза невдачі, не довбається в минулому, не зітхає й не зойкає над тим, що безповоротно минуло; він бере в рахубу тільки дійсні вартости й роздумує над тим, якби виграти боротьбу.

Він не зважає на зломані кости — їх можна назад зложити; або на звихнення — все те час загоїть! Як довго його дух не зломаний, а його рішучість не ослабла, його ще не розбито, тільки прибито.

Сама втрата майна є тільки втратою часу; коли він не стратив своєї мужности й памяти, він може подвоїти те, що мав, і відзискати те, що стратив.

Ти можеш „зломати" його, але ти не в силі зломити його прінціпів. Можеш спинити його діяльність, але не можеш скувати його духа. Можеш ставить йому перешкоди, але доки він самий собі їх не ставить, він побідить так певно, як певно день наступить по ночі.

Він кладе свій власний суд на вагу, й пересуди цілого світа не переважуть його. Доки в його тілі стане віддиху, в його груди надії, а в його мязі нервів, він готов і жаден противставити свою акцію цілій людскоски.

Не трать часу, щоби сміятися з нього, здвигати раменами над ним, або атакувати його; жарт готов обернутися вкінці проти тебе. Він забезпечений на всі сторони самопевністю. Кпини не можуть дістатися у його душу. Сумнів і недовіре вдаряють об панцир його самопевности, як горох об стіну.

Коли пробуєш стримати його, то тим тільки зігнеш його в дугу та додась йому більшої напруги, а коли розігнеш його, то тим додаш йому сили кинути стрілу з подвійною силою.

Він — це людська пружина — чим більше її нагинаєш, з тим більшою силою вона відскакує.

Опозиція — це його молот, що насталює його характер. Вона не спиняє його, тільки пхає вперед. Вона розбуджує його дрімучу, укриту силу, подвоює його енерґію, так що він ломить всякі окови опозиції.

Не ціни його по літам: відвага ніколи не ржавіє від часу.

Не можеш сказати, як він скінчить, аж доки він не скінчив.

„SVOBODA", 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

ЖНИВА!

Не думай, що зібрати-мешь,
Колись не посіяв;
Як я орав, як я сіяв,
Ти ся в той час сміяв.

Працював я в поті чола,
Не казав нікому;
А ти гуляв, розкошував
По дневі цілому.

А тепер я вже збираю,
Що ся зародило;
Ти на мене позираєш
Заздрісно і нєміло.

Нехай собі кождий тоє
Добре спаматає:
Хто на весну не засіє,
В жнива не збірає.

Шамокін, Па., 12. серпня 1925.

Анна Хомяк.

ДОПИСІ.

АКРОН, ОГАЙО.

Виступ Українців перед Американцями.

Місто Акрон, широко світу знане зі своїх гумових виробів обходило велике свято в днях від 19. до 26 липня 100-літного існовання. В згаданім святі брали участь всі народовости імігрантів мешкаючи в сім місті, всілякого рода фабриканти, фармери, і т. д. І ми Українці жителі сего міста теж взяли живу участь в тій параді. Хоч не вся наша робота ведеться найкраще, то ся остання була дуже задоволяюча. Український похід відбувся в повнім порядку; наш похід зібрав тисячні оплески зі сторони видців, а на сторінках американської часописи „Акрон Прес" була поміщена фотографія, на котрій можна було виразно прочитати написи, які ми несли. Правдою, було в поході богато кращого від нас, але з поміж чужинців ми були на другім місци. Поляки, котрих тут богато більше від нас, дуже невдоволені, бо ми їх перемогли. Великий тяговий автомобіль, прикрашений синьо - жовто, представляв українське весілє. Народні строї чарували видців. Працю сею заняв комітет на котрого чолі стоїть А. Цепко, котрий був провідником походу.

Акронець.

БОЖЕ ВЕЛИКИЙ!

Боже великий,
Боже єдиний,
Не дай згинути
Ти сиротині.

Тебе одного
Сирота має,
В Тобі надію
Свою складає.

Як та пташина
В пустому полі,
Шукає вона
Щастя і долі.

Боже великий
Та всемогучий,
Благаю Тебе
Зі щирой душі:

Не дай згинути,
Не дай пропасти:
Просить сирота
У Тебе ласки.

Шамокін, Па., 12. серпня 1925.

Анна Хомяк.

КОРАБЕЛЬ ФЛЕТНЕРА.

До данціґського порту приїхав на кілька днів славний роторний корабель Флетнера (Flettner-Rotorschiff). Треба скористати з нагоди та приглянутися цему найновійшому здобуткові німецької науки, про який уже від давна так багато пишуть у всіх фахових і нефахових часописах.

Кілька хвиль їзди залізницею і ми вже у властивій пристані Найфарвассер. Не трудно нам пізнати цей характеристичний корабель. Вже з далека бачимо два високі „комини", які надають йому такий „несамовитий", а в кождім разі незвичайний вигляд. Хто би ще боявся помилити, того переконає напис „Вискай" — назва корабля. котру сьогодня знає майже кожна дитина в Німеччині. На переді німецькі прапори і очевидно монархістичний і республиканський (червоно-біло-чорний і жовто-червоно-чорний), щоби нікого не дразнити в його почуваннях.

По кількох мінутах ми вже на повному морі. На покладі грає музика. Погода чудова! Легкий вітер колише хвилі, котрі всіми красками мерехтять в лучах сонця. Корабель маневрує дуже справно а капітан „Вискай-а" пояснює нам дуже чемно конструкцію свого корабля.

„Вискай" — це фрахтовий корабель поемности шістьсот тон. В останньому часі переробено його на корабель пасажирський. Перевозить нараз около 600 пасажирів. Ті два „комини" не мають нічого спільного з коминами на звичайних пароходах. Це є властиво „ротори" — дві високі вежі вигляду циліндрів з тоненької бляхи. Є вони шістнацять метрів високі і несповна три метри в промірі. Маленька „Diesla"в сіді около 34 машинових коней обертає при помочи електричного току долученого генератора електричний мотор вбудований в кожнім з цих роторів у середині. Цей електричний мотор в сіді 12 або 13 машинових коней обертає свою вежу довкола вертикальної оси зі скоростю на обводі роторів пересічно три рази більшою від скорости вітру в дану хвилю. Не трудно зрозуміти принцип і спосіб ділання. Це по просту з одного боку ротор поривае зі собою частинки воздуха, бо цей бік крутиться в напрямі вітру і в цей спосіб витворює по тім боці низше тиснення (Unterdruck).

На протилежному боці цього самого ротора напрям його обороту мусить бути протилежний напрямові вітру і тому повстає по тім другім боці згущення воздуха — вище тиснення (Ueberdruck). Та ріжниця тиснень по бох боках ротора витворює висліднy силу, яка тягне корабель.

От і ціла ідея конструкції роторного корабля Флетнера, що основується на геніяльному використанні слабої сили та заповідає великий переворот у національній господарці цілого світа.

Так як кожний модерний вітрильник, так і корабель Флетнера має на той випадок, коли нема вітру, окрему запасову машину до корабельної шруби (пропелера). Та розервова машина в корабли Флетнера — це шістьциліндрoвий „Diesel" сили 160 машинових коней. Може ще декого зацікавлять числа: Вище тиснення (Ueberdruck) на одним боці ротора виносить пересічно около плюс пів міліметра стовпця ртуті понад стан барометру (+0.5 Hg m/m), низше тиснення (Unterdruck) на другому боці около мінус три і пів міліметра стовпця ртуті (—3.5 m/m Hg). Вислідна сила рівняється отже около трьом міліметрам ртуті, що відповідає тисненню около чотири грами на кождий квадратовий центіметер ротора, та це при великій їх поверхні мусить сумуватися на таку велику силу, яка доста скоро тягне корабель вперед. Очевидно, що це рахунок тільки дуже приблизний, бо він залежить в кожнім поодинокім випадку від скорости вітру, від роторів, їх величини і т. д. На загал при застосованню роторів заощаджується на величині потрібних машин около 30% (тридцять процент), рахуючи в тім вже і запасову машину. Однак запасова машина є тільки десь колись в руху і тому на силі в порівнанні до звичайного парохода заощаджується около 80% (вісімдесять процент). Коли зясуємо собі, яку знижку коштів перевозу товарів тим способом осягнеться, то зрозуміємо, яке значіння має цей винахід для господарства цілого світа.

Іван Трач, канд. техн.

ПОЗДОРОВЛЕННЄ.

Полеть, ластівонько,
До мого милого,
Усядь під стріхою
Понад вікно його.

Заглянь у хатину
Серденька мойого,
Поздоров від мене
Зі серця щирого.

Скажи йому, птичко,
Щоби не журився,
Тілько щоби щиро
Богу все молився.

У молитві тілько
Любов утримаєм,
Тому ж то в молитві
Любови шукаєм.

Шамокін, Па., 12. серпня 1925.

Анна Хомяк.

ВОДА В ПРИРОДІ.

Вода, яку щодень пемо, в якій щодень миємося, в якій варимо щодень страви, находиться в природі в великій скількости і занимає більше чим три четверті части цілої кулі земської. Виповняє она величезні простори морські, ріки, потоки; находиться як сніг і лід на вершках гір і в зимних краях, як вохкість в воздусі, з складником ростин. Застановімся проте над прикметами води і перемінами, яким вона підлягає а дальше над еї значінням в природі.

Вода, яку найчастійше бачимо, є то теч без смаку, краски і запаху, зовсім прозора, особливо в менших верствах. Як вода має смак пр. солоний, терпкий, гіркавий, то се походить від солий в ній розпущених. Солий таких може бути в воді більша скількість, а тоді надають вони воді певного смаку і лічничих прикмет. Називается вона мінеральною. Вода має часом і краску пр. жовтаву, зеленаву, брунатну, хотяйби була навіть в малій посудині пр. в склянці. Ся краска походить від розпущених в ній частий земних, від солий, желіза, або вапу. Така вода не надається до пиття. Вода здорова до пиття повинна бути без краски, прозора, мати відсвіжуючий смак і температуру 8—12 степенів Цельзия.

Вода в більших верствах в озерах або морях має звичайно краску зеленаву, а як в ній є розпущені части вапністі або инші вимиті зі скал, має відтінь синяву або синяво-білу.

Як вода має случайно запах, то се вказує, що в ній находяться якісь гниючі тіла звірячі або ростинні. І таку воду не можна пити, бо вона може бути причиною хороби.

Що до складу хемічного, то вода складається з двох газів водня і кисня; розклад сей можемо дістати, коли через воду перепустимо ток електричний. В кисни, котрого є два рази менше ... полумінню, а водень палиться сам слабою синявою, однак дуже горячою полуміню, але горіня не підтримує, бо свічка горіюча вложена в посудину з воднем, сейчас гасне. Навідворот, як маємо сі два гази і пустимо через них іскру електричну, то вони лучаться з сильним зривом-вибухом і дають воду.

Як наповнимо водою якусь посудину пр. бляшанку і виставимо на мороз, найдемо в бляшанці брилу леду, яка вистає з неї, що доказує, що вода замерзаючи розширюється, бо лід забирає більше місця, чим вода, з якої повстав. Огріваючи воду (треба заквасити пр. сірчаним квасом, бо чиста не проводить току електричного) знов в горшку при огни, то по якімсь часі зачне уходити з неї пара, мовби дим. Пара добувається рівнож з уст людий і рота звірят в зимі при віддиханню. Така пара уноситься також з коня зігрітого бігом, з комнати, як в зимі отворимо двері. Чомуж не видко еї в літі? Чим пояснимо собі то явище, що як в літі наберемо води з зимної студні до карафки, то на еї вишній поверхни виступає роса? Прецінь скло карафки не перепускає води з нутра.

Сі і тим подібні явища легко зрозуміємо, як довідаємося, що воздух, який окружає нашу землю, містить в собі скількість пари водної, походячої з парования води з рік, озер, моря. Чим воздух є тепліший, тим більше такої для ока незамітної пари може помістити. Але як воздух з якоїсь причини остудиться, вже не буде мiг умістити стілько пари, отже часть сеї пари скроплиться, заміниться в малі міхурчики, і стане для ока видною. Се має місце при віддиханню в зимі, при творенню облаків від подувів холодного вітру, впадаючого між огріті верстви. Як остудження треває довше і є досить сильне, міхурчики пари лучаться з собою, на них скроплюється инша пара і повстають видимі краплі, подібно як на карафці з зимною водою, свіжо набраною ... на дуці підчас холодного ранку.

1) В воздусі повстають з пари облаки; одні з них є білі і майже прозорчі; сі є зложені з дрібних міхурчиків пари; инші є темні і називаються хмарами. Коли на таку хмару подує холодний вітер, або гонена вітром найдеся в холоднійшім місци, то з неї творяться краплі, які зростають наслідком лучення зі собою, а як уростуть до такої величини, що вже не можуть в воздусі утриматися, спадають на землю як дощ. Дощ буває або дрібненький, як пересіяний через густе решето т. зв. капуснячок, то знов деколи краплистий, зливний. Се залежить від висоти, в якій находиться хмара дощева і від еї грубости. Чим вона висше і чим груба, тим більші повстають краплі, бо по дорозі лучаться з иншими, отже зростають і грубіють.

2) При сильнійшім остудженню спадають на землю вже не краплі, але красні звіздочки, або навіть цілі платки снігові. Сніг можнаби назвати посередним станом води між дощем а ледом. Як довго свіжий то він, складаючись з свобідно на собі уложених звіздочок і платків, між якими є богато воздуха, становить для землі тепле окриття, — мовби перину, під котрою безпечно зимують наші засіви. Як сніг утопимо або сам по троха стопиться від сонця, а між його части дістанеться вода і там знов замерзне, то такий сніг переходить постепенно в лід і може цілком в лід перемінитись. Се має місце на високих горах, де лежать т. зв. вічні сніги, які в наслідок топлення і замерзання, а також під натиском власного великого тягару заміняються в великі маси леду, які зовемо ледівцями. Ледівці такі залягають грубими верствами часто значні простори в найвисших горах пр. Альпах, Татрах, розтягаючись в ширину на кілька або кільканайцять, а в довжину на кільканайцять кільометрів (бо воздух є злим провідником тепла). Сі ледівці топляться по части від сонця, яке їх сильно огріває, як також в наслідок тиснення ... ми, що творяться зі снігу в горі усуваються поволи, але безнастанно до долини, розпадаючись при тім руху в щілини, які сягають нераз аж до їх дна. Тими щілинами спливає вода з розтопленого леду, яка потім випливає з під ледівця при его границі струєю.

Пізналисьмо отже воду в троякім виді, або як кажеться троякої скупности.

1) В виді газу або пари неприму, розпущену в воздусі, згущена і остуджена пара творить облаки і хмари.

2) В виді течи, яку бачимо найчастійше в великій скількости на землі.

3) В виді цілком як сніг, іней, лід. Належить ту град і так звані крупи.

Вода в стані плинним, як океани, ріки, озера, потоки займає як вже сказано три части цілої поверхні землі, а лиш останню четверту часть становить суша. З тих всіх збірників, а особливо з океану і то головно з его підзворотникової части, як найбільше огрітої, уноситься безнастанно в воздух пара водна, які в виді облаків гонені вітрами летять понад цілу землю і доходять найдальших еї закутків. Скілько разів пари сі стрінуться з зимним воздухом, скроплюються або навіть замерзають і спадають на землю в виді дощу, снігу, а рідше граду. Ся вода спадаюча з облаків, звана опадами атмосферичними-воздушними має для життя взагалі а особливо для рілі дуже велике значіння. Упавши на землю о скілько не випаруе, заховується вона трояко:

1) Часть еї спливає по поверхни землі.

2) Друга часть пересякає-переходить через звéрхні верстви в глуб.

3) Якась часть всякає в землю управлену і в верстви положені зараз під нею.

Випадає пізнати близше, які черги переходить і яке значіння має кожда з тих частий води.

Спливаюча вода. Як дощ впаде на скалу, або верстви землі, які воду не перепускають пр. глину, ... вае по похилости в долину. Так само заховується вода з топлючого снігу, або леду; не могучи всякнути в замерзлу землю, спливає низше. Є то зразу маленькі струї, які дальше лучаться в потоки, а сі в річки, вкінци в великі ріки.

Жерела рік находяться найчастійше в горах. Найбільші ріки беруть свій початок з великих ледівців (пр. Рен, Родан), або їх жерера витрискують зі скал, в які вода дощева і снігова дісталася щілинами. Але не мало рік випливає з великих лісів і багон (Буг, Волга). Там опади всякають в землю торфовисту-мочаровату, або в тіни великих дерев переховуються довго сніги; з тих збірників спливає вода малими жилками, даючи початок навіть великим рікам. Сі приймають по дорозі тисячі струй і безнастанно взростають. Є сліди рік, які зовсім висхли; на полудне Европи є много рік, які лише на весні мають подостатком води а опісля висихають. Має то місце там, де люди нерозважно повирубували ліси, які є кормителями рік. А що чоловік не може жити без води, отже де гинуть ліси, там гине і чоловік, позістають лише глухі пустарі. Так є в св. землі і гірських околицях полудневої славянщини. І в нашій Галичині завдяки рабунковій господарці дідичів, які повирубували ліси, стає життє щораз прикрійше; вода з дощу не має де затримати́ся, через що кожда більша злива кінчиться повінею. Потоки мають часом бистрий біг, часто напрасний. По більших похилостях спадає вода з шумом спінена, якби в поспіху послушна найвисшому законови, який приказує їй бігти в долину. Уносить вона зі собою цілі бриш скал, а ті потираючи о себе роздроблюються на дрібненький пісок. Вода замерзаючи в щілинах гірських, розширяєсь, а через се розсаджує і розриває скали; забираючи їх відтак з собою в місця низші, вигладжує і вирівнює постійно а трвало нерівности і вижини земські. Скільки то гір давнійше ... вирівняний обнижений поверхні зеленіють смерекові ліси. Однак і на тім ще не конець. Бо з часом і сі гори зникнуть злизувані і гладжені водою. Не треба однак думати, що се стається скоро, за-яких кілька десяток літ; є се праця многих соток ба і тисячок літ.

Видістившись з гір звільняє ріка свій біг, а відкидаючи тяжке каміння на бік, яке не може унести, несе в своїх нутрах немало дрібнійшого ріняку і піску.

Підчас виливів несе ріка в своїх каламутних водах богато піску і намулу, який по кождім виливі лишаєся на хвилево занятих берегах ужиняючи їх, але з другої сторони наносять рільникови великі шкоди, бо замулюють всьо або забирають. В міру того більше повільним і так лінивим, що годі то достерегчи. При самім впаді до моря ріка дізнає часто перешкоди в наслідок великої скількости земних частий, які забрала зі собою з висших околиць і ділиться на кілька рамен що творять нераз якби трикутник; яке що ріка творить дельту пр. Ніль.

Більші ріки, по котрих можуть плавати кораблі називаєся сплавними; є вони і теперше важними дорогами. Ними діставалися в глуб краю товари і просвіта з далеких країв (желізниць ще не було). Мають вони не малий вплив на клімат, засланяючи воздух в пару дощеву. Як плинуть з полудня на північ, розносять з собою тепло в околиці холодні і противно холодять горячі околиці плинучи з півночи на полудне.

Води спливаючи з гір виповняють нераз заглублення більших або менших розмірів і творять озера. Озера можуть бути гірські або низинні; є вони нераз дуже великі і глубокі. Як з часом вода гірського озера переже скалу, що творить заповеть, то озеро зникає і полишається по нім лише долина, на котрої дні пливе звичайно потік. Низинні озера заповняються намулом нанесеним дощами ... щоб раз плитші, заміняються в багна, аж вкінци висихають зовсім. Та сама доля, лиш значно скорше чекає ставі і саджавки, як їх не чиститься.

Пересякаюча вода.

Коли опади натрафлять на землю поровату, або на скали для води проникливі, пересякають через них і дістаються глубше, часом навіть дуже глубоко, аж доки не натрафлять на верстви, які не перепускають воду. Там збирається вода, находить що раз висше, або знов опадає, відповідно до скількости води прибуваючої з горы. Як викопаємо яму, якаб сягала аж до тої грунтової води, отримаємо студню. Лучається нераз що при такім копанню, а ще частійше верченню, вода добувається з певною силою, напирана газами, які находяться в глубині. Такі случаї називають артезійськими.

Лише з глубоких студень вода є доброю до пиття, з плитких часто шкідлива. Ся остання походить з заскірної води, яка збирається не глубоко під поверхнею і містить в собі часто занечищення, шкідливі для здоровля. Навіть глубокі студні треба що року очищувати зі шламу і сипати до них пісок, щоби через него вода переціджувалась.

Вода, походяча з глубини має в собі часто богато вапна, яке осідає на стінах посудини, коли таку воду в них довше потримаємо. Можуть вони містити в собі також соли пр. сірки, йому і т. п. Крім того вода, яка добувається з глубоких верстов є часто тепла або навіть горяча, часом вода буриться з шумом, наслідком добуваючого з неї газу. Такі води називаються мінеральними ... (1) Ящурівка коло Закопаного, Буск; 2) Карльсбад в Чехах; 3) Вода щавницька, криницька). Переходячи через ріжні верстви землі, розпустили вони в собі якісь соли, або напилися під великим тисненням газами, завдяки котрим мають прикмети що можуть лічити певні хороби людські.

(Дальше буде).